

Rajat lähiympäristössämme

Krista Koskelo ja Virpi Kaisto (2014)

Rajaaminen on ihmiselle arkipäiväistä toimintaa, ja siksi emme yleensä kiinnitä siihen huomiota. Voimme löytää lähiympäristöstä silmin havaittavia - näkyviä rajoja, mutta vielä enemmän lähiympäristöstä löytyy näkymättömiä rajoja. Millaisia nämä rajat ovat? Miten ne ovat syntyneet? Miksi on tärkeää osata tunnistaa ja tutkia rajoja?

SISÄLTÖ

1. Näkyviä rajoja
2. Näkymättömiä rajoja
3. Katoavatko rajat?

1. Näkyviä rajoja

Lähiympäristön rajojen tarkkailun voi aloittaa omasta koulusta. Koulussa rajoja luo koulunrakennus. Ovi ja seinät rajaavat luokan koulun muista tiloista. Koulun pihaa saattaa puolestaan rajata aita, pensasistutukset tai muut rakennukset. Pihalle on rajattu alueita leikkimiseen, pelaamiseen, oleskeluun ja pyörien säilyttämiseen. Voimme havaita nämä rajat silmin, siksi niitä kutsutaan näkyviksi rajoiksi.

Koulu tai kodin lähimaastosta löytyy lisää näkyviä rajoja. Tällaisia ovat esimerkiksi **ekosysteemien** (kuten metsän ja vesistön) tai **maankäyttömuotojen** (kuten puiston ja tien) väliset rajat. Ihminen merkitsee maastoon hallinnollisten alueiden, kuten kuntien ja valtioiden väliset rajat.

2. Näkymättömiä rajoja

Mikä merkitys on näkyvillä rajoilla? Miksi niihin pitäisi kiinnittää huomiota? Näkyvät rajat luovat näkymättömiä rajoja, jotka vaikuttavat meidän arkeemme. Esimerkiksi kuntaraja määrittelee sen, missä voimme käydä kunnallisessa lääkärissä.

Näkymättömät rajat voivat olla myös mielessämme olevia rajoja, jotka vaikuttavat liikkumiseemme. Jaamme koulun pihaa, asuinalueitamme tai kotikaupunkiamme mielessämme mieluisiin ja epämiellyttäviin paikkoihin. Vietämme aikaamme tietyissä paikoissa ja vältämme toisia.

Lähiympäristön näkymättömiä rajoja ovat myös rajat, joita teemme ihmisten välille, kun luokitellemme heitä ryhmiin tiettyjen ominaisuuksien, kuten iän, **etnisyyden**, harrastusten tai roolien perusteella. Me muodostamme näkymättömiä rajoja joka päivä, mutta myös rikomme niitä.

3. Katoavatko rajat?

Lähiympäristöllä on meihin suuri vaikutus. Sen kautta muodostamme käsityksen itsestämme; mihin paikkaan ja ihmisryhmiin tunneamme kuuluvamme. Internet muuttaa lähiympäristöämme, koska sen avulla voimme ylittää lähiympäristön näkyvät rajat ja siirtyä ns. **virtuaalitalaan** [1]. Voidaan sanoa, että internet ja teknologia monella tapaa hävittävät rajoja ihmisen ja paikkojen välillä. On mahdollista, että fyysisen lähiympäristön ja siellä vietetyn ajan merkitys vähenee, jos vietämme entistä enemmän aikaa verkossa [2].

Käsitteitä:

lähiympäristö = Lähiympäristö tarkoittaa arkipäivän ympäristöämme. Siihen kuuluvat paikat, joissa vietämme aikaa, reitit, joita kuljemme ja ihmiset, joiden kanssa olemme. Lapsilla ja nuorilla lähiympäristöön kuuluvat tavallisesti koti, koulu, koulumatka, harrastuspaikat sekä luokkatoverit ja perhe.

ekosysteemi = Ekosysteemi koostuu eliöistä, jotka elävät vuorovaikutuksessa toistensa ja ympäristön kanssa. Yleensä ekosysteemillä tarkoitetaan tiettyä rajattua osaa luonnosta, kuten pelto. Ekosysteemien, kuten pellon ja metsän välillä on rajavyöhyke, jossa on piirteitä molemmista ekosysteemeistä. Tätä kutsutaan ekosysteemien väliseksi rajavyöhykkeeksi.

maankäyttömuoto = Maankäyttömuoto tarkoittaa eri tapoja, joihin maata käytetään. Näitä ovat esimerkiksi maa- ja metsätalous (esim. viljely, puuntuotanto), teollisuus, energiantuotanto (esim. soiden turvetuotanto), asuminen, tiet ja puistot.

hallinnollinen raja = Hallinnollinen raja tarkoittaa rajaa, jossa kaksi hallintoyksikköä kohtaa. Hallintoyksiköitä voivat olla esimerkiksi valtio, kunta, kaupunki, sosiaali- ja terveystieteet jne. Niillä on laillinen velvollisuus huolehtia oman alueensa asioista. Valtion ja kunnan rajat ovat esimerkkejä hallinnollisista rajoista.

etnisuus = Etnisyys tarkoittaa piirteitä ja tapoja, jotka yhdistävät tiettyä ihmisryhmää.

virtuaalitala = Virtuaalitala on ihmisen luoma keinotekoinen tila tietokoneella tai internetissä. Virtuaalitalasta voidaan käyttää myös nimitystä virtuaalinen todellisuus. Virtuaalitaloita on esimerkiksi erilaisissa peleissä.

virtuaalinen raja = Virtuaalinen raja voi olla virtuaalitalon todellisuudessa oleva raja tai virtuaalisesti eli verkon välityksellä ylittävä raja. Puhutaan myös rajasta todellisen fyysisen maailman ja virtuaalimaailman välillä. Virtuaalinen raja voi tarkoittaa lisäksi rajaa, joka ei välttämättä ole todellinen, mutta on periaatteessa mahdollinen.

Tekstissä käytetyt lähteet:

[1] Niemi, H. & J. Multisilta (2014). *Rajaton luokkahuone*. PS-Kustannus, Jyväskylä.

[2] Cantell, H., S. Tani & H. Rikkinen (2007). *Maailma minussa - minä maailmassa: maantieteen opettajan käsikirja*. Helsingin yliopistopaino, Helsinki.